

**Національна академія педагогічних наук України
Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України
Лабораторія психології дошкільника**

До 30-ї річниці незалежності України

**ГОТОВНІСТЬ ДИТИНИ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО
ВІКУ ДО НАВЧАННЯ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ
УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ**

**МАТЕРІАЛИ
II ВСЕУКРАЇНСЬКОГО НАУКОВО-ПРАКТИЧНОГО
СЕМІНАРУ
(20 ТРАВНЯ 2021 РОКУ, М. КИЇВ)**

Київ – 2021

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України (протокол № 7 від 27.05.2021 р.)

Готовність дитини старшого дошкільного віку до навчання в умовах реформування української школи : матеріали II Всеукраїнського науково-практичного семінару (20 травня 2021 р., м. Київ). Київ : Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2021. 278 с.

У збірнику представлено матеріали виступів учасників II Всеукраїнського науково-практичного семінару «Готовність дитини старшого дошкільного віку до навчання в умовах реформування української школи». У матеріалах семінару розкриваються теоретико-методологічні засади досліджень готовності дітей старшого дошкільного віку до навчання в умовах реформування української школи, розкрито зміст науково-методичного забезпечення процесу розвитку готовності дошкільників до навчання в школі в умовах дошкільних закладів та сім'ї. У збірнику також представлено досвід впровадження наукових розробок у практику дошкільної та початкової освіти.

ЗМІСТ

Піроженко Т. О. Проблема готовності дитини старшого дошкільного віку до навчання в умовах реформування сучасної школи: співвідношення ключових понять	6
Андрющенко Г. О. До питання психологічної готовності дитини старшого дошкільного віку до навчання у школі	15
Балицька І. М. Психологічні аспекти впливу батьків та педагогів на формування готовності дітей до шкільного навчання	20
Берникова Т. Є. Реалізація ідей наступності у формуванні життєвої компетентності дітей старшого дошкільного віку	26
Бірук Н. П., Будішевська В. В. Створення оптимальних умов для формування готовності дітей з ООП до школи з урахуванням їх вікових та індивідуальних можливостей в ситуації сучасного соціуму	31
Богатирьова О. М. Збереження дитинства як особливого світу життєдіяльності дитини в умовах переходу від дошкільної освіти до шкільного життя	38
Ванічкіна-Ільницька Є. Ю., Козак Л. В. Методичні засади підготовки вихователів до використання сучасних ІКТ у співпраці з батьками	43
Воїнова О. Л. Формування складової структури слова як один із пріоритетних напрямків корекційної роботи з дітьми дошкільного віку з загальним недорозвиненням мовлення	51
Волинець В. В. Використання освітніх подорожей як ефективної технології у створенні оптимальних умов для формування готовності дітей до школи	57
В'язовська О. О., Кондратець І. В. Розвиток творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку засобом експериментування з матеріалами	63
Гагаріна Н. П. Формування мовленнєвої та мистецько-творчої компетентності дошкільників шляхом здійснення stream-проектів	68
Гемусова Я. А., Половіна О. А. Розвиток емоційного інтелекту дітей п'ятого року життя засобом музичного мистецтва	73
Дорошенко С. С. З досвіду роботи щодо організації та проведення адаптаційних зустрічей для майбутніх першокласників з урахуванням особливостей сучасного соціуму	79
Завязун Т. В. Сучасні підходи до проблеми ігрової діяльності дитини дошкільного віку	84
Зюзіна В. В., Полещук О. М. Роль гри в розвитку психічних процесів у дітей з мовними порушеннями	89
Каландирець М. С. Емоційне налаштування та формування позитивної мотивації до навчання майбутніх школярів методом	95

казкотерапії. Авторська казка «Скріпка і Ціпка»

- Капустіна Н. О.** Особливості роботи закладів дошкільної освіти з батьками дітей майбутніх першокласників в умовах підготовки до нової української школи 102
- Карабаєва І. І.** Діагностика визначення інтелектуальної готовності дітей до шкільного життя: теорія та практика 108
- Корнєєва М. В.** Співпраця вчителя-логопеда та вихователя в процесі корекційного навчання з дітьми із загальним недорозвитком мовлення 114
- Косачева О. В., Перколаба Г. О.** Співробітництво між педагогами та батьками вихованців закладу дошкільної освіти як запорука успішності навчання дітей у школі 119
- Костюченко Ю. В., Уласік Н. А.** Розвиток соціальних компетентностей старшого дошкільника за допомогою авторської гри «ОП?ЛЯ!» 125
- Котляр М. О., Половіна О. А.** Особливості організації художньо-педагогічних спілкувань в умовах закладу дошкільної освіти 131
- Краснова А. В., Туманова Н. Є.** Конструкторсько-будівельна гра як засіб формування психологічної готовності до школи дітей шостого року життя 137
- Крива Н. Л.** Вивчення довіри старших дошкільників до значимих дорослих за методикою А. Сидоренкова 142
- Куликова Н. А., Чикачкова К. Є.** Розвиток дрібної моторики як умова формування мовленнєвої компетентності дошкільників 149
- Литюк Я. М., Савченко Ю. Ю.** Прогулянка як форма організації експериментально-дослідницької діяльності дітей дошкільного віку 154
- Майор Н. С.** Формування компетентної особистості – вимога часу 160
- Майорова І. І., Половіна О. А.** Розвиток творчої активності дітей старшого дошкільного віку засобом артгри 165
- Максименко І. А., Озацька Ж. О., Рижова Т. І.** Створення оптимальних умов для формування готовності дітей старшого дошкільного віку до навчання в школі 171
- Малецька С. М.** Використання методу Томатіс для дітей старшого дошкільного віку із затримкою психічного розвитку 176
- Митницька Ю. В.** Взаємодія сім'ї і закладу дошкільної освіти як умова забезпечення психологічної готовності дитини до школи 181
- Михайленко О. В.** Формування столового етикету в дошкільному віці 187
- Остапенко А. С.** Наступність у роботі закладів дошкільної освіти та початкової школи в умовах розбудови нової української школи 192

Палько Т. В., Романчак О. О. Сучасний погляд на проблему психологічної готовності дітей дошкільного віку до навчання в новій українській школі	197
Пелехань І. Г. Формування у дітей старшого дошкільного віку готовності до соціальної позиції школяра	202
Рябкіна О. Г. Нові технології для нового покоління. Сучасні форми роботи з книгою як засіб формування стійкого інтересу до навчальної діяльності	207
Савченко Ю. Ю., Хара Н. В., Сучасне розвивальне середовище закладу дошкільної освіти як фактор первинної соціалізації дітей дошкільного віку	212
Соловйова Л. І. Регулятивний компонент діяльності як критерій оцінки готовності дитини до школи	218
Ставська Е. М. Моделювання як засіб формування мовленнєвої компетентності дошкільників в процесі підготовки до умов шкільного життя	223
Твардовська Ю. Ф. Використання ейдетики для розвитку зв'язного мовлення дітей з особливими освітніми потребами старшого дошкільного віку	228
Токарєва Л. Д. Мотиваційна готовність як передумова дошкільної зрілості дитини	233
Топчій О. І. Критичне мислення старших дошкільників як запорука успішного навчання в новій українській школі	238
Федорчук О. І. Взаємодія батьків з дитиною як чинник підготовки дитини до умов шкільного життя	244
Хартман О. Ю. Готовність дитини до школи: запит вчителів НУШ та погляд вихователів	249
Ходакова В. А. Наступність у реалізації змісту навчальних програм закладів дошкільної освіти та НУШ	255
Чевелюк Г. О. Збереження дитинства як особливого світу життєдіяльності дитини в умовах переходу від дошкільної освіти до шкільного життя	260
Чекстере О. Ю. Соціально-психологічна готовність дошкільників до школи як значущий компонент адаптації дитини до шкільного навчання	265
Чувасова Ю. А. Формування всебічно розвиненої особистості старшого дошкільника засобами пісочної терапії	272

РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ АКТИВНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБОМ АРТГРИ

Майорова І. І.

магістрантка спеціальності Дошкільна освіта, V курс

Педагогічного інституту

Київського університету імені Бориса Грінченка

Половіна О. А.

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри дошкільної освіти Педагогічного інституту

Київського університету імені Бориса Грінченка

ORCID ID <http://orcid.org/0000-0001-6021-5677>

Сучасні процеси реформування освіти спрямовані на розвиток творчої особистості, орієнтованої на самореалізацію і здійснення важливих соціальних функцій. У зв'язку з цим, одним із пріоритетних завдань освіти визначається пробудження творчої активності дитини, починаючи з дошкільного віку. Наразі актуалізуються питання щодо удосконалення мистецької освіти, пов'язані з імплементацією нової редакції стандарту дошкільної освіти – БКДО 2021. Формування мистецько-творчої компетентності дитини дошкільного віку, визначеної чинним стандартом, передбачає прагнення та здатність дитини реалізувати свій художньо-естетичний потенціал для одержання власного неповторного результату творчої діяльності. Гра, як самоцінний вид дитячої діяльності, володіє потужними можливостями для розвитку особистості в цілому і її творчої активності зокрема. Проте практика дошкільної освіти не завжди орієнтована на пріоритетність окресленого завдання, що зумовлює пошук альтернативних шляхів для його розв'язання. З огляду на це актуальність проблеми дослідження є беззаперечною, оскільки вона зумовлює пошуки методичного інструментарію розвитку творчої активності дітей дошкільного віку. Здійснене дослідження також є дотичним до вирішення завдання інтеграції у культурологічну модель, згідно з якою освіта повинна

запропонувати дитині прийнятні та доступні способи орієнтації в світі мистецтва.

Сутність феномену «творчість» широко розглядається у працях К. Абульханової-Славської, Ш. Амонашвілі, Б. Ананьєва, І. Беха, Л. Виготського, Д. Ельконіна, О. Запорожця, І. Зязюна, О. Кучерявого, М. Мамардашвілі, О. Матюшкіна, Л. Міцхі, О. Мелік-Пашаєва, В. Моляко, А. Петровського, М. Поддякова, Я. Пономарьова, В. Роменця, Б. Теплова, Д. Фельдштейна, П. Енгельмейєра та інших учених. Теоретичне підґрунтя розвитку художньо-творчої активності дитини закладено А. Бакушинським, Е. Берном, Д. Богоявленською, О. Дяченко, Г. Кершенштейнером, М. Лазарєвим, А. Луком, В. Рибалкою, О. Савенковим, З. Фрейдом, К. Юнгом. Методичним аспектам проблеми творчого розвитку дітей дошкільного віку присвячені дослідження Г. Беленької, А. Богущ, Н. Гавриш, І. Карабаєвої, О. Кононко, С. Нечай, Т. Парамонової, Т. Піроженко, Т. Поніманської, В. Рагозіної, О. Семенова, В. Сухомлинського та інших. Різним аспектам проблеми художньо-творчої активності дошкільників присвячено розвідки Т. Житнік, Н. Зубаревої, С. Гаврилюк, О. Цапліної. Питання активізації творчості дітей дошкільного віку у різних видах діяльності розглядаються І. Білою, Е. Карповою, С. Нечай, О. Кульчицькою, І. Онищук. Значущість засобів мистецтва і мистецької діяльності для стимулювання творчої активності особистості розкрито в естетико-мистецтвознавчих дослідженнях (Ю. Борєв, М. Каган, В. Кандинський, М. Киященко, Л. Левчук, О. Оніщенко та інші), дослідженнях з педагогіки мистецтва (О. Комаровська, В. Кудрявцев, Л. Масол, Н. Миропольська, Г. Падалка, О. Рудницька, Г. Шевченко, Л. Хлебникова, Б. Юсов та ін.). Вивченню особливостей використання потенціалу мистецтва у розвитку дітей дошкільного віку присвячені численні наукові праці Е. Белкіної, К. Демчик, В. Діхта-Кірфф, Н. Голоти, О. Дронової, О. Іваненко, О. Половіної, В. Рогозіної, Р. Савченко, Г. Сухорукової, Т. Танько, А. Шевчук, Л. Шульги, Т. Шмельової, Л. Янцур та ін.

Зазначені вище дослідження дозволяють нам виділити головні ознаки творчої активності: виникає тільки під час діяльності; передбачає мотиваційно-вольові акти (потреба, бажання, інтерес, прагнення); є проявом образу Я (емоційність, індивідуальність, неповторність); пов'язана з отриманням оригінального продукту в процесі діяльності. Шляхом аналізу теоретичних джерел у нашому дослідженні послуговуємося поняттям «творча активність дітей старшого дошкільного віку», яку розглядаємо як емоційно-діяльнісний стан дитини, що виявляється в її інтересі до мистецтва, вмотивованості до мистецько-творчої діяльності, і яка супроводжується створенням дитиною художніх образів на основі уяви, фантазії, асоціювання.

Значними можливостями щодо розвитку творчої активності дітей старшого дошкільного віку володіє гра. Аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить, що проблема ігрової діяльності багатогранна: науковці розглядали вплив ігрової діяльності на розвиток дитини (Л. Виготський, С. Логачевська, А. Макаренко, В. Мухіна, Н. Огаркова, С. Рубінштейн, С. Русова, В. Сухомлинський, К. Ушинський, Я. Чепіга та ін.), вивчали мотиви ігрової діяльності (Л. Виготський, С. Рубінштейн), досліджували психологію гри дітей різного віку (Л. Божович, П. Гальперін, О. Запорожець, Д. Ельконін, О. Леонтєв, К. Карасьова, Т. Піроженко, Ф. Фрадкін та ін.), виділяли гру як засіб пізнання дійсності (П. Підкасистий, Ж. Хайдаров та ін.), як засіб педагогічного впливу (А. Макаренко, К. Ушинський та ін.) тощо. Для нашого дослідження також значимими є праці, у яких увага акцентується на прояві творчих здібностей в іграх (Л. Артемова, А. Богущ, Н. Гавриш, Л. Макарова, Н. Михайленко, Л. Новосьолова, Н. Сиротич), а також ті, у яких гра розглядається як прояв уяви та фантазії, що стимулюються різноманітними афективними тенденціями (К. Бюлер, Дж. Стенлі, В. Штерн). Цінними для нас є і наукові докази про зв'язок уяви з художньою та ігровою діяльністю дітей. Так, В. Роменець проводить аналогію між малюнком і грою, зазначаючи, що малювання є ігровим видом творчості, образотворчою модифікацією гри з усіма

властивими їй рисами: вживанням і перенесенням у ситуацію, наслідувальним характером, симпатійною уявою.

З метою розвитку творчої активності дітей старшого дошкільного віку пропонуємо застосовувати артгру, яку розглядаємо як вільну діяльність дитини з різноманітними художніми матеріалами, в основі якої є ігровий сюжет, що спонукає до ігрових дій. Ці ігри сприяють розвитку уяви, фантазії: ігри з фарбами, кольоровими олівцями, крейдочками, з репродукціями творів живопису; з пластичними матеріалами (солоним тістом, полімерною глиною, холодною порцеляною, пластиліном, глиною, піском, снігом); конструктивними матеріалами (кольоровим папером, серветками, шматочками тканини, пір'ям, хутром, стрічками тощо); з дитячими музичними і шумовими інструментами. Така ігрова діяльність дітей ґрунтується на синтезі різних видів мистецької діяльності і охоплює художньо-продуктивну, музичну і театральну діяльність. Пропонуємо алгоритм, послуговуючись яким можна створити авторську артгру, орієнтуючись на інтереси дітей, їхні можливості та бажання. На першому етапі варто продумати оригінальну назву: «Хованки для фарби», «Гудзикова метушня», «Нитковий лабіринт», «Чарівна палітра», «Кольоровий квач», «Де живе музика», «Пригоди картини», «Тістомандри», «Живописні пазли» та ін. На другому етапі визначаємо обладнання (що потрібно для гри: фарби, кольорові крейдочки, барвники, губки, тісто, пісок, гудзики, нитки, клаптики тканини, музичні інструменти, театральні атрибути та ін.) На третьому етапі рекомендуємо продумати й описати ігровий сюжет (пригода, перетворення, чаклування тощо). Четвертий етап передбачає визначення ігрових дій (чіткі, конкретні, щоб дитина, якій їх зачитали, зрозуміла, як гратися) і продумування рефлексійних запитань. А результатом гри завжди має бути задоволення. Тому, перед тим, як уважати гру ефективною, потрібно перевірити (апробувати), чи цікаво дітям у неї гратися.

Розвиток творчої активності дитини дошкільного віку засобом артгри передбачає урахування певних умов:

1. Педагогу необхідно збагачувати дітей яскравими враженнями,

забезпечувати набуття ними емоційно-інтелектуального досвіду, що допоможе вільно і з задоволенням виконувати ігрові завдання.

2. Спеціальні завдання під час освітньої мистецької взаємодії мають бути ігрового характеру, націлені на розвиток творчості, що стане запорукою самостійної, органічної артгри.

3. Урахування індивідуальних особливостей дитини (темпераменту, характеру і навіть настрою) під час пропонування артгри.

4. Атмосфера мистецької творчості повинна бути атмосферою довірливого спілкування, співпраці, співчуття, віри в сили дитини, підтримки при невдачах, радості від досягнень.

5. Комплексне й системне використання ігрових методів і прийомів у різних видах діяльності. Для цього уміння повинні бути гнучкими, варіативними, навички – універсальними, тобто такими, які можна використати у різних умовах і у різних видах діяльності.

6. Мотивація мистецько-ігрових завдань, і не просто мотивація, а пропозиція мотивів, близьких і зрозумілих для дитини, та підведення дітей до прийняття завдання, запропонованого дорослими, – важлива умова творчої активності дитини.

7. Матеріальне забезпечення мистецько-творчої діяльності дошкільників: різноманітність, варіативність матеріалів, вільний доступ до них стимулює творчу активність дітей.

Отже, використання артгри у розвитку творчої активності дитини старшого дошкільного віку дозволяє «бути собою» й перевтілюватися, виявляти свободу і творчі здібності дитини. Проте актуальним освітнім завданням є створення умов для максимальної реалізації сутнісних якостей дитячої особистості у різних видах діяльності. Це у свою чергу робить принципово необхідною у супроводі ігрової діяльності орієнтацію *не тільки на актуальні, але і на потенційні* можливості дитини.

Створення умов для розвитку творчої активності дітей дошкільного віку є складною проблемою, тому представлене дослідження не забезпечує

вичерпного її розв'язання. Подальшого вивчення потребують питання визначення ефективних форм і методів розвитку творчої активності дошкільників у інших видах діяльності.